

De oliecrises in de jaren zeventig

In de jaren zeventig werd de energiemarkt gekenmerkt door onrust. Dit kwam vooral door de twee grote oliecrises in 1973 en in 1979.

Afbeelding van Jom Kipoer, de Joodse Grote Verzoendag. De Jom Kipoeroorlog begon in 1973 op deze feestdag.

In **1973** werd Nederland getroffen door een Arabisch olie-embargo, omdat Nederland de kant van Israël koos tijdens de **Jom-Kipoeroorlog**. Toen Israël op 6 oktober 1973 werd aangevallen door het Egyptische en Syrische leger, besloot het **kabinet-Den Uyl** Israël te helpen. In het geheim werd er militaire steun gegeven aan Israël in de vorm het doorvoeren van Amerikaanse wapens en munitie via Schiphol. De Arabische landen besloten daarop de olie aanvoer naar Nederland stop te zetten als strafmaatregel voor de Nederlandse steun aan Israël.

De Arabische leiders hebben altijd gezegd dat de belangrijkste reden voor de olieboycot de militaire en politieke steun van Nederland aan Israël was, maar eigenlijk speelden er ook nog andere zaken mee. Een olie-embargo tegen Nederland zou gevolgen hebben voor heel West-Europa. **Rotterdam** had namelijk een zeer belangrijke **doorvoerfunctie** in het West-Europese systeem van de verwerking en distributie van olie. Bovendien is Nederland het thuisland van de grote oliemultinational **Shell**.

Behalve Nederland kregen ook de Verenigde Staten een olie-embargo opgelegd door de Arabische landen vanwege de hulp aan Israël. Op deze foto is te zien hoe een Amerikaans vliegtuig voorraden verschaft aan een Israëliëse pantserwagen.

Autoloze zondag in 1973: fietsen op de snelweg

Als gevolg van het olie-embargo ontstond er een sombere en negatieve stemming in Nederland. Het embargo werd door de politiek afgeschilderd als een nationale ramp. Er werd voorspeld dat de werkloosheid zou stijgen en de economische groei zou dalen. Het kabinet stelde beruchte maatregelen in als **autoloze**

zondagen en benzinebonnen. De angst bleek uiteindelijk grotendeels ongegrond te zijn, want de gevolgen van de oliecrisis vielen erg mee voor Nederland. De aanvoer van olie kwam al snel weer op gang doordat de grote Westerse oliemaatschappijen met elkaar afspraken de olieaanvoer te herverdelen. Shell speelde hierbij een zeer grote rol voor Nederland.

Tankstation in de VS tijdens de oliecrisis van 1973

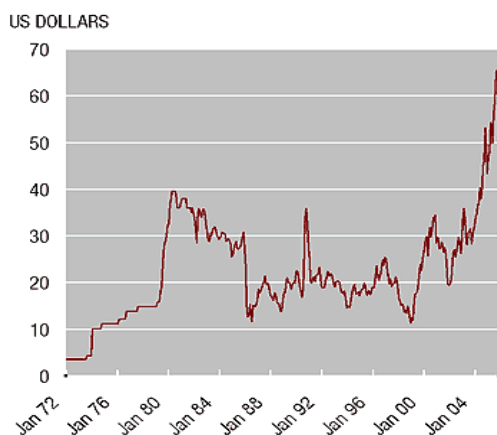

Ayatollah Khomeini was een van de sleutelfiguren in de Iraanse revolutie, die leidde tot de verbanning van de sjah.

In **1979** zorgde onrust in het Midden-Oosten wederom voor een crisis op de energiemarkt. In **Iran** was de op het Westen georiënteerde sjah het land uit gejaagd en van de ene op de andere dag lag de olie-export stil. Iran was in die tijd, na Saoedi-Arabië, de grootste olieleverancier. De olieprijs schoten omhoog. De oorlog die het jaar daarna uitbrak tussen Iran en Irak zorgde ervoor dat de situatie op de oliemarkt verder verslechterde. In 1981 bereikten de olieprijs een recordhoogte.

Figuur 1: wereld olieprijs

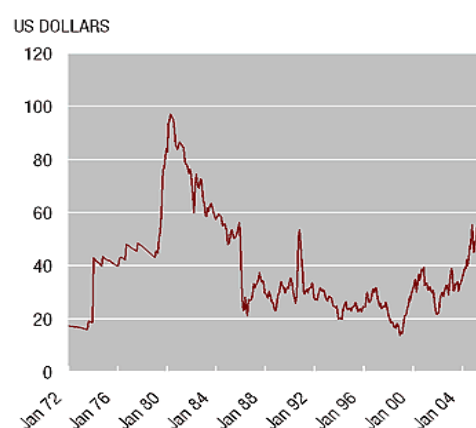
(nominaal)

Bron: Wall Street Journal, monthly spot price, West Texas intermediate crude oil

Figuur 2: wereld olieprijs

(gecorrigeerd naar inflatie)

Bron: Wall Street Journal, US Bureau of Labor Statistics, monthly spot price, West Texas intermediate crude oil

Door deze twee crises kwam de wereld er aan het eind van de jaren '70 achter hoe belangrijk een betrouwbaar energievoorzieningsstelsel was en vooral ook dat politieke ontwikkelingen grote gevolgen kunnen hebben voor de energievoorzieningszekerheid. Vooral de afhankelijkheid van één energiebron en één olieproducent bleek een groot risico te zijn. In de jaren '80 gingen landen daarom de bronnen van energie **diversifiëren**. Dit wil zeggen dat regeringen gingen proberen om energie van meerdere aanbieders te verkrijgen.

Vragen

1. Zoek uit waarom Syrië en Egypte Israël binnenvielen.
2. In 1979 werd de sjah verdreven uit Iran. Zoek uit wie de laatste sjah van Iran was en waarom de sjah uit Iran verdreven werd.
3. In figuur 1 en 2 zie je grafieken met olieprijsen. De eerste figuur geeft weer wat er op dat moment betaald moest worden voor een vat olie. De tweede figuur geeft weer wat er betaald zou moeten worden als je die prijzen corrigeert naar de inflatie.
 - a. Leg in eigen woorden uit wat er wordt bedoeld met "gecorrigeerd naar inflatie".
 - b. Is olie op dit moment relatief gezien duurder of goedkoper dan in de periode van 1979 tot 1981? Leg uit waarom.
 - c. Rond 1990-1991 is er nog een piek in de olieprijs te zien. Wat was hier de oorzaak van?
 - d. Vanaf 2002-2003 zijn de olieprijsen weer enorm aan het stijgen. Wat zijn op dit moment de voornaamste oorzaken van de stijgende olieprijsen?

Bronnen voor meer informatie

- Hellema, D., Wiebes, C. en Witte, T. (1998) *Doelwit Rotterdam: Nederland en de Oliecrisis*; ISBN 901208522
- Keesings Historisch Archief, 1973 en 1979 (zie ook: www.kha.nl)
- DVD: 50 jaar NOS Journaal; ISBN 90-229-5715-2